

Hans-Werner Schroeder

**ČTYRI STUPNĚ OBRADU
POSVĚCENÍ ČLOVEKA**

PROMĚNY PROŽÍVÁNÍ KULTU

CO ZNAMENÁ VNITRNÍ AKTIVITA? - CO SI MAM
POČÍT SE SVÝMI MYŠLENKAMI?

O „spolu-účasti“ na kultu, o jeho „spolu-vykonávání“ jsme se již několikrát zmínili. Pokusme se nyní toto důležité téma prohloubit.

Přístup k prožívání kultu se od člověka k člověku velmi liší; mnohým se otevře toto prožívání bezprostředně při prvním setkání s Obřadem nebo krátce poté; jiní potřebují více času, nezdá se, že někdy vícero pokusů v průběhu několika let, než se při zevním průběhu kultu začne pomalu otvírat vnitřní prožitek. Často je pro vnitřní otevřenost anebo odmítnutí rozhodující osudová situace, v níž se člověk s kultem seznámí. Dřívější náboženské zážitky, předsudky i okamžitá nálada při tom mohou kladně i záporně spolupůsobit.

Jakmile se nám ale přístup jednou otevře, stojí často hned na počátku silný, hloubi lidské bytosti dosahující prožitek, který je nám oporou i výzvou. Obšťastnění zakoušíme své souvislosti s vyšším světem i přítomnost zářné síly tohoto světa ve svém všedním životě. Tímto prožitkem se cítíme nesení.

Po nějakém čase života s kultem však toto prožívání většinou ochabne. Něco se změní, a vjem této změny nás často přivádí do krize, neboť se snažíme zážitek, který byl zpočátku tak jednoznačný a tak silný, hledat dále; všechno možné úsilí nás z krize asi nevyvede, možná se dokonce jednoho dne stáhneme zklamaně do ústraní.

Ztratil kult svou sílu? Nebo jsme byli zajati v iluzi? To určité ne, protože se stalo něco jiného: Moderní kult nepůsobí tak, že nás prostě nese a sám od sebe a bez účasti člověka „funguje“ — to by byla nedovolená magie — nýbrž tak, že vyžaduje naši spoluúčasť a spoluodpovědnost. Žádoucí je nový druh spoluprožívání.

Co se tedy stalo? Proč nepůsobí prvotní zážitek postaru i nadále?

Kdo delší dobu spoluslaví Obřad posvěcení, má jej nakonec — můžeme říci — „v krvi“; možná zná slova rituálu dokonce nazpaměť. Tím vstupuje do zcela odlišného vztahu k textu, který mu nyní není „nový“. Na Obřad jsme si zvykli, stal se nám „obvyklým“ a tím „obyčejným“; tak pro nás přestal být zajímavý.

Konec konců tomu tak bývá se vším; co pro nás zpočátku bylo velkolepé a podnětné, ztrácí návykem lesk a půvab. Dostaneme se do krásné krajiny, třeba do velehor, a jsme uchvázeni její krásou a vyzařováním; ale již zanedlouho začne tento zprvu tak silný zážitek vyhledat, naše nadšení ochabuje, a nakonec už vůbec nechápeme, co nás zpočátku tak uchvacovalo. Zvykli jsme si na nové dojmy jako místní horalé, kterým je jejich domov důvěrně znám.

Co se však stalo doopravdy? Zpočátku jsme

HÁ

stáli *před* oněmi dojmy; ty pro nás byly *nové* a působily ještě silně *zvenčí*. Síly krajiny však postupně přešly v nás; to jsme prožívali jako tělesné i duševní občerstvení a zotavení — a co nás zprvu podněcovalo zvenčí, máme nyní v *so- bě*. Vjemy nás obsadily zevnitř, a proto již nemohou působit tak silně zvenčí.

Tak je tomu i s prožíváním Obřadu posvěcení člověka: za nějaký čas jej máme „v sobě“. To znamená, že k němu máme mnohem hlubší a niternější vztah než na začátku; tento vztah však není možno prožívat stejným způsobem jako onen počáteční poznávací vztah. Nyní je nutno najít nový způsob prožívání.

Uvedme si ještě jeden příklad, který nám může objasnit, co bylo řečeno: I ve vztahu dvou lidí se přece často stává, že štěstí prvního setkání během dalšího trvání vztahu nevydrží a rychle mizí; oba si na sebe zvyknou; ale místo toho, aby pochopili, že tento „zvyk“ je předpokladem pro mnohem *hlubší* vzájemný vztah—totiž ten, kdy jeden nese druhého s celou jeho bytostí v sobě a tím k němu získává nový důvěrný přístup ____ většinou dochází ke krizi jejich vztahu.

Co znamená, že jsme na něco „zvyklí“? Nejlépe to můžeme vyjádřit obratem, že jsme se vtom „zabýdli“, ale také ono se zabýdlo v nás. Ve vztahu ke druhému člověku i ve vztahu k Obřadu můžeme používat tohoto slova v nejvyšším smyslu: Zvykli jsme si na onoho člověka, zvykli jsme si na Obřad. V *záporném* smyslu by to znamenalo: Už nám nemá co říci; v kladném smyslu to znamená,

že jsme se v sobě vzájem- líft zabydleli, že něco z něj přebývá v nás a něco z nás přebývá v něm.

Je pak opravdu možno říci, že nám druhý ftlověk, že nám Obřad nic neříká? To je kritický bod, přes který se musíme dostat. V člověku žije duševní síla, která dychtí po novém, která chce prožívat stále nové; tato síla je pro nás podstatná, protože nás vede kupředu. Nevede nás ovšem do hloubky. V hlubinách naší bytosti působí jiná síla, která neusiluje o nové, nýbrž o spojení s podstatou, o přebývání v ní. V těchto matečných vrstvách naší bytosti se „zabydlí“ Obřad, když se ho účastníme delší čas. Vlivem toho pak na jednu stranu nejsme schopni prožívat Obřad oním starým, počátečním způsobem, jako když nám byl ještě něčím novým a neobvyklým; na druhou stranu však právě proto můžeme žít s Obřadem nově, můžeme jej nyní nechat odehrávat se hlouběji v nás.

Není snadné vyjádřit slovy, na co poukazujeme, mluvíme-li o tomto „hlubším prožívání“; k tomu potřebujeme určitou vnitřní oddanost i účast. Jako dnešní lidé známe většinou jen dva druhy aktivity. Jeden se vyčerpává často hektickým vypětím vůle, když máme zevně něco udělat, něčeho dosáhnout. Tato aktivita nepřichází při spoluprožívání kultu v úvahu: člověk sedí klidně na místě a zevně činný není; to pro nás, dnešní lidi, kteří poměřují své výkony většinou podle zevní činorodosti, bývá těžké.

Druhý druh aktivity spočívá v pokusu co nejsilněji koncentrovat své myšlenky. Přitom si člověk zprvu nevšimne, že tím také snadno upadá do jednostrannosti: nyní nikoli do zevního shonu, nýbrž do vnitřní křečovitosti; namísto vnějšího stresu vzniká stres vnitřní, který nás nejen neobdaří uspokojením, ale který nám i brání proniknout ke hlubšímu porozumění kultu. Ani myšlenkové soustředění — pokud ještě meditativním cvičením nepřerostlo pouhý intelekt — není pro kult vhodné.

Postupně se však můžeme dopracovat ke třetímu druhu aktivity, který jediný je pro kult přiměřený. Ten vzniká, vyvoláme-li v sobě síly vroucnosti, úcty, zbožnosti. Tyto síly pocházejí ze srdce, ale uchvacují *celého člověka*, aniž by hrozily křečovitosti. Jsme-li naplněni úctou a zbožností, jsme v samém středu své bytosti, a hlava i vůle se připojí samy.

Vzpomeňme si ještě jednou na příklad s krajinou. Co musíme udělat, abychom byli schopni prožívat nově krajinu, na niž jsme si dávno zvykli? První pohled na velehory nás uchvátí již pouhým obrazem, aniž pro to musíme něco zvláštního dělat; později pak musíme s láskou a vroucností nechat oko „spočívat“ na tomto obraze, ba co víc: obraz do sebe můžeme jakoby vdechnout a nakonec ho v sobě — a sice ve hlubších vrstvách své bytosti — znovu zrodit, takřkajíc namalovat. Pak prožijeme něco, co můžeme vyjádřit slovy: krajina se svými bytostnými silami je jakoby

v nás, a zároveň jsme jakoby obklopeni touto krajinou.

Něco podobného můžeme říci i o člověku n

kám volný průchod a zalétnout s nimi v průběhu Obřadu ke druhému člověku, k zesnulému, ke složité osudové situaci; to neuškodí a je to lepší než jednostranné myšlenkové soustředění, kterým se naše srdce sotva otevře.

Takovémuto druhu aktivity se můžeme z kultu naučit, byť možná až po dlouhé „sebe-vý- chově“. Říkáváme, že někdo „chová“ k někomu lásku. Dnešní člověk se musí učit „chovat“, „vychovávat“ v sobě zbožnost. Teprve pak nalezne opravdu sebe sama. Právě já člověka nežije v hektické aktivitě, rozlévající samo sebe do okolí, ani v egoistické křečovitosti sebezprosazování. Kult se může stát prostředkem výchovy toho, co můžeme u člověka označit za prožitek já. Člověk může při spoluúčasti na Obřadu, při spoluslavení Obřadu zažít, že v hloubi jeho vlastního nitra se nachází síla, která se umí obrátit k zevnímu světu, aniž by se v něm ztratila, a která spočívá sama v sobě, aniž by se zevnímu světu egoisticky uzavírala. Takový zážitek tímto způsobem činného já dnešní člověk potřebuje. A čím výrazněji tento zážitek procítá v srdci člověka, tím schopnějším se člověk stává, aby skrze něj vnímal své sepětí s Kristem působícím v lidstvu i ve světě.

Duchovní svět je v kultu přítomen a působí silou, která přesahuje síly jednotlivce. Člověka však svou převahou neudolává; naopak: vyžaduje jeho svobodnou účast na základě jeho já.

Nakolik se člověku daří účastnit se naznačeným způsobem svátostného dění, natolik dorůstá síle svého pravého já. Neboť přítomnost duchovního světa v kultu znamená též přítomnost vyššího já

člověka; člověk tak může uchopit Nvé Kristem
nesené vyšší já a teprve tím opravdu najít svou
pravou bytost a s ní svou budoucnost.